

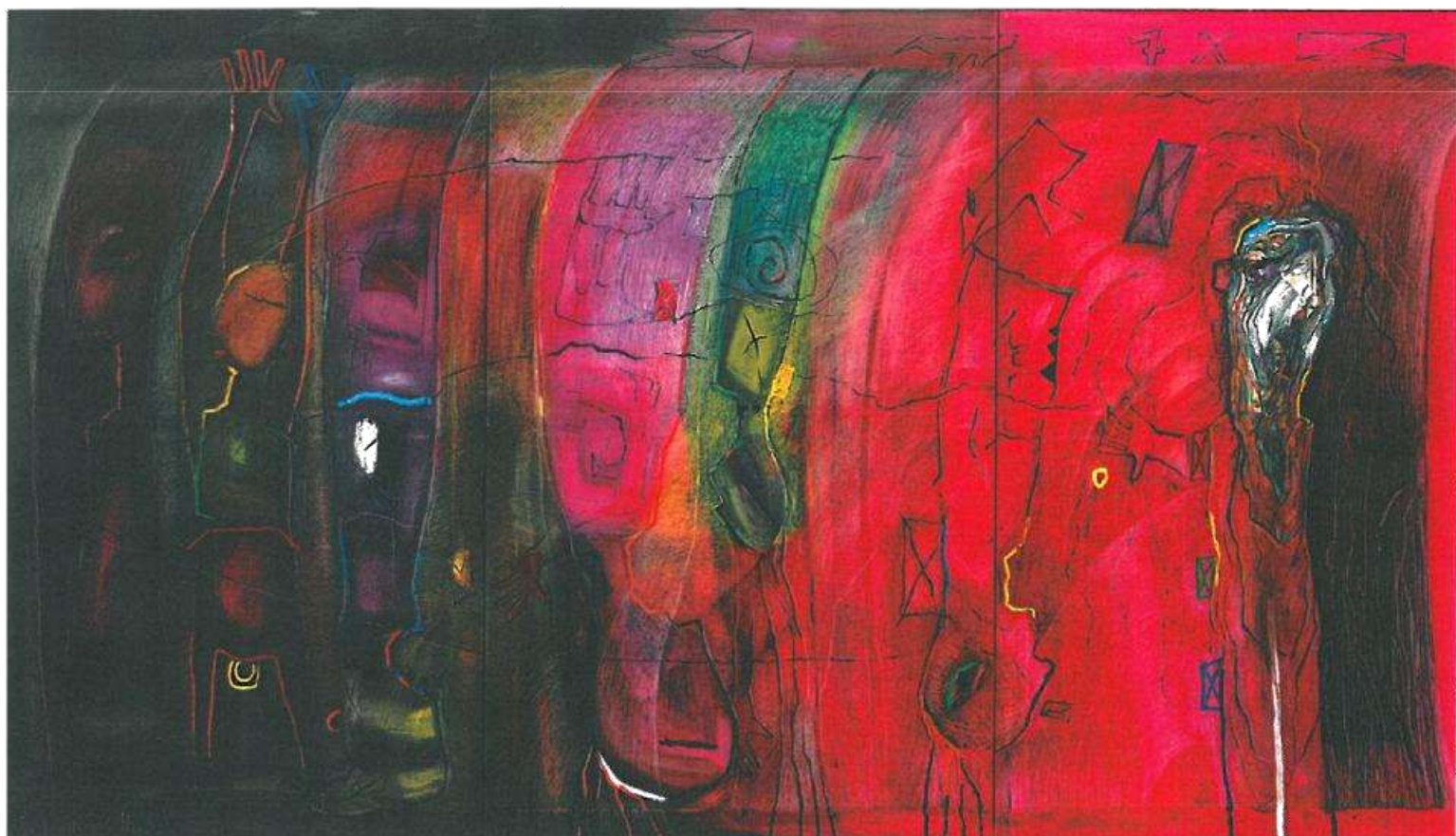
# Fængslet Brev – om kommunikation og hul igennem

*”Mine malerier er ikke inspireret af sol og lys, men af menneskets vilkår”*

Den finske kunstnerinde Soile Yli-Mäyrys abstrakte værker er fulde af kontraster, spontanitet, farver, tegn og vitalitet. Hendes rigdom på farver, gerne primærfarver, er ekstraordinær for finsk maleri, som ofte er defineret ved en dæmpet palet af grå- og brunlige nuancer. Ifølge Yli-Mäyry rummer hendes værker præcis de nuancer, som landskabet i Norden mangler det meste af året. Dette statement kan, i relation til det indledende citat, lyde som et paradoks, men iagttagelse af hendes kunstneriske virke fra de tidlige værker frem til i dag, vil man opdage, at hun kredser om samme idé, nemlig menneskefiguren underlagt forskellige omstændigheder.

Maleriernes glade kolorisme er formentlig det første, der vil fange manges øjne, men dette indtryk udfordres ved

et nærmere blik på skildringerne, der udfolder tilstande af både diskomfort og surreel finurlighed. De meget langstrakte vertikale figurer står ofte på hovedet, de er placeret tæt i et lettere klaustrofobisk rum uden tyngdekraft og forbindelse til de øvrige figurer. Malerierne refererer til genkendelige tegn og symboler som eksempelvis forhistoriske hulemalerier, dyr, transportmidler, tal, øjne, og breve. Breve, der svæver uden klar afsender og modtager. Breve i maven og på fødder. Også i udstillingstitlen ”Captured Letter” og i en lang række værkstitler forekommer brevet i en kontrastfuld ordkonstellation, som kan oversættes til ”Fængslet Brev”. Det kunne lyde som et dårligt brand af PostNord, men dette er ikke tilfældigt, for Yli-Mäyry overvejer sine kunstneriske greb nøje.



*Soile Yli-Mäyry - Digital Slave - 130 x 330 cm - Olie på lærred - 2016*



# Tegnsprogets billeder

*"Mit første modersmål var tegnsprog"*

Det kan være hæmmende både for kunstner, værk og beskuer, at kunstfaglige indskriver kunsten med et biografisk blik, hvor kunstnerens opvækst og kriser kommenteres. For kunst bør stå alene, mener mange kunstnere, der ofte tager afstand fra overformidling og psykologiske analyser. Yli-Mäyry fortæller sjældent om sin kunst, fordi værkets betydning ifølge hende er interaktiv og dannes frit hos beskueren. Alligevel ved vi en del om Yli-Mäyrys retrospektive linje, da dagbogsnotater fra hendes ungdom, ikke uvæsentligt, er publiceret i diverse kunstbøger, hvor det afsløres, at hendes erindringer har dannet grundlag for billeder senere i livet. Ligeledes er hendes reflekterende citater i høj grad med til at indramme fortællingen om hende.

For at forstå Yli-Mäyrys motivverden og hendes optagethed af mennesket trækkes derfor det uomgængelige biografiske kort med et kig på hendes noget usædvanlige barndom. Yli-Mäyry (1950) er opvokset på en gård i landsbyen Mäyry ved Kuortane i Central-Finland, som det midterste af i alt fem børn i en familie, hvor begge forældre var døvstumme.

Således pådrog Yli-Mäyry sig i en meget ung alder ansvaret for

kommunikationen ind og ud af huset. Forældrene, der havde mødt hinanden på en kostskole, var i harmoni med deres handicap, de skammede sig ikke og omtales som rummelige og støttende forældre, men isolation og eksklusion trængte sig på i forskellige henseender.

En af de oplevelser, der står stærkest printet i Yli-Mäyrys erindring finder sted, da hun som 8-årig inviteres af sin far på en lang togtur til Helsinki, hvor de skal besøge den yngste lillesøster, der som 2-årig kom på et hjem for handicappede. Lillesøsteren var født med misdannelser og havde ingen ben og kun en armstump uden hånd. Forældrene kunne ad indlysende grunde ikke kommunikere med pigen og Yli-Mäyry skulle under besøget fungere som tolk.

Togturen udviklede sig til et *wake up call* for Yli-Mäyry. Medpassagerne opførte sig, som man kunne forvente: som turen skred frem blev deres jokes om farens aparte talelyde mere og mere ubehagelige. Da hun forlader togkupeen med sin far, vender hun sig resolut om mod passagererne, kigger dem direkte i øjnene og siger "TAK". Deres forstummede ansigter ætzes for altid i lille Yli-Mäyrys hjerne, der om hændelsen senere i livet har resoneret: "Hvorfor tror I, jeg er blevet portrætkunster?"



Soile Yli-Mäyry - Fængslet Brev - Højde 48 cm Murano glas - 2015



Soile Yli-Mäyry - Brændende Sten - 140 x 110 cm - Olie på lærred - 2014



Soile Yli-Mäyry 2014



# Inspirationen

*”Den kreative proces er grænsen mellem liv og død”*

I sommeren 1965 deltager den 15-årige Yli-Mäyry i et akvarelkursus i en nærliggende by hos den ungarnskfødte litograf og akvarelmaler Nandor Mikola. Fra det øjeblik vidste hun, at hun ville være kunstner. Mikola river hendes første akvarel i to stykker, fordi han ikke synes, den er tro mod hendes kreative natur. Det bliver endnu et *wake up call*, der galvaniserer den unge pige. Mod slutningen af 1960'erne får Yli-Mäyry fat i et kunstmagasin med en artikel om den østrigske ekspresionistiske kunstner Oskar Kokoschka (1886-1980), der udstiller på kunstmuseet i Hamburg. Herefter har hun kun ét i tankerne og det er

at rejse til Tyskland for at opleve Kokoschkas værker på tæt hold. Faren tager et lån i banken for at finansiere sin datters første rejse. Og sådan går det sommer efter sommer, hvor Yli-Mäyry på egen hånd rejser sydpå i skoleferien finansieret af diverse sommerjobs i Wien, hvor hun også tilegner sig tysk og bruger al sin fritid på at studere kunst.

Yli-Mäyry erindrer, hvordan hun til en af Kokoschkas udstillinger sad i timevis og bare stirrede på hans værker, indtil en kustode spurgte, om der var noget galt, for hun bevægede sig slet ikke. Denne oplevelse bliver et vendepunkt for den unge

kunstner in spe, hvor hun opdagede nogle essentielle ting vedrørende den kunstneriske skabelse. Disse idéer har influeret på hendes kunst lige siden.

Efter skoletiden i 1971 studerer hun et år på en kunstske i Helsinki og optages herefter på Kunstakademiet i Stuttgart i årene 1972-75. I akademitiden mistrivedes hun bl.a. fordi hun ikke kunne matche de medstuderendes teoretiske diskussioner om kunst. Yli-Mäyry tilbydes dog at efterfølge sin professor på kunstakademiet, men takker nej, fordi hun erkender, at hendes store passion i livet er at være skabende kunstner.

## Gennembruddet

*”Som årene går er mine værker blevet klarere, mere rummelige, lysere og endda humoristiske. Nattoget fra min barndom kører mod lyset, en ny morgen og en ny begyndelse”*

Gennembruddet kommer med en galleriudstilling i New York i 1989, og med det fulgte flere internationale udstillinger. I slutningen af 1990 deltager Yli-Mäyry i en international udstilling i Tokyo og vinder den prestigefyldte pris ”The All Japan Art”. Yli-Mäyry har i dag et imponerende curriculum. Med over 300

separatudstillinger har hun indtaget mere end 30 lande i Amerika, Asien og Europa. Udstillingen i Skovhuset er imidlertid Yli-Mäyrys første manifestation på dansk jord, hvor hun udstiller malerier og glasskulpturer fra ”den ny begyndelse”, et skift der tydeligt afspejles i en lysere farvepalet og i kompositionen.



Soile Yli-Mäyry - Erindring - Højde 55 cm Murano glas - 2015

# Paletkniven som flerstrengt instrument

*“Paletkniven minder mig om en violin – med samme sensitivitet og vildskab. For mig symboliserer violinen det faktum, at ethvert øjeblik i livet hænger i en tynd tråd”*

Karakteristisk for Yli-Mäyrys proces er, at hun altid har en idé på forhånd og aldrig laver skitser. Teknisk har hun en forkærlighed for paletkniven, som hun bruger som et flerstrengt instrument til at fuldende sit koloristiske og ekspresive projekt både ved at arbejde med fladen og dybden. For at give maleriet et tredimensionelt og reliefagtigt udtryk skraber hun tykke linjer og dybe furer på de maledede områder og blotlægger derved transparente områder. Nogle gange maler hun direkte fra tuben eller med køkkenrulle. Yli-Mäyry kan stå i timevis, som regel efter mørkets frembrud, og ridse og kradse i lærredet – endda så heftigt at paletkniven ofte knækker.

Tænker man på tegnsprog, der var den primære kommunikationsform i Yli-Mäyrys hjem kan man sige, at det har en dobbelt natur ved både at være gestikulerende og symbolsk. Med gestik og symboler kan man

hurtigt tegne i luften, hvad man har på hjerte. Hvis man tænker videre, så er maleriet et af de mest fysiske af de visuelle kunstarter, så måske er det ikke så overraskende, at maleriet med sit symbolske univers bliver Yli-Mäyrys foretrukne medie og hvis fysikalitet er understreget i hendes proces og teknik. Samtidig er maleriet også en stille kunstart - og stilhed har der til tider været i barndomshjemmet. Ligesom tegnsprog afleverer maleriet sit budskab fra øje til øje, ikke til en af kroppens øvrige sanser. Dette gør det universelt - ligesom musik, der appellerer til lyttesansen i modsætning til litteratur, der skal oversættes fra et sprog til et andet, for at nå det bredeste publikum.

Som beskrevet i indledningen anvender Yli-Mäyry basiselementer i sine malerier, og man kan finde den samme elementære kraft her

som i forhistoriske hulemalerier, der fortæller om det levede liv. Kunstneren lader fortiden flyde gennem hende selv og ud i malerierne. Måske netop derfor taler billederne i så høj grad til folk fra forskellige kulturer. Når Yli-Mäyry maler trekanten, er det for hende et symbol på vækst, et vendepunkt og et sejlskib, og når hun eksperimenterer med rødlig nuancer og anvender ordet ”brændende” i sine titler, symboliserer det hendes passion for kunsten. Malerierne har en rigdom, der åbner sig lidt efter lidt. De er kontrastfulde: det grafiske over for det billedlige, det transparente over for farvetæthed, dæmpethed over for klarhed, graveringer og tykt farvelag side om side. At opløse disse kontraster er karakteristisk for Yli-Mäyrys malerier. Med farverne og figurernes tilstedeværelse projicerer hun en emotionel spænding, der skaber resonans og eftertanke hos beskueren.

## Asfalt Perle og Blomstrende Cement

*“Jeg indså hvor vigtigt friktion er i livet: det skaber nye forbindelser og ny energi”*

I sine titler udfordrer Yli-Mäyry på overbevisende måde vores sproglige konventioner ved at koble maleriernes non-verbale motivverden med det talte sprogs metaforer. Gennem fire årtier har Yli-Mäyry genbrugt de samme titler, der refe-

rerer til fænomener som kunstneren funderer over: på den ene side liv, vækst, fertilitet og på den anden side lukkede rum, isolation og destruktion. Hun benytter sig af kontrapunktiske virkemidler, som man blandt andet kender det fra filmens verden,

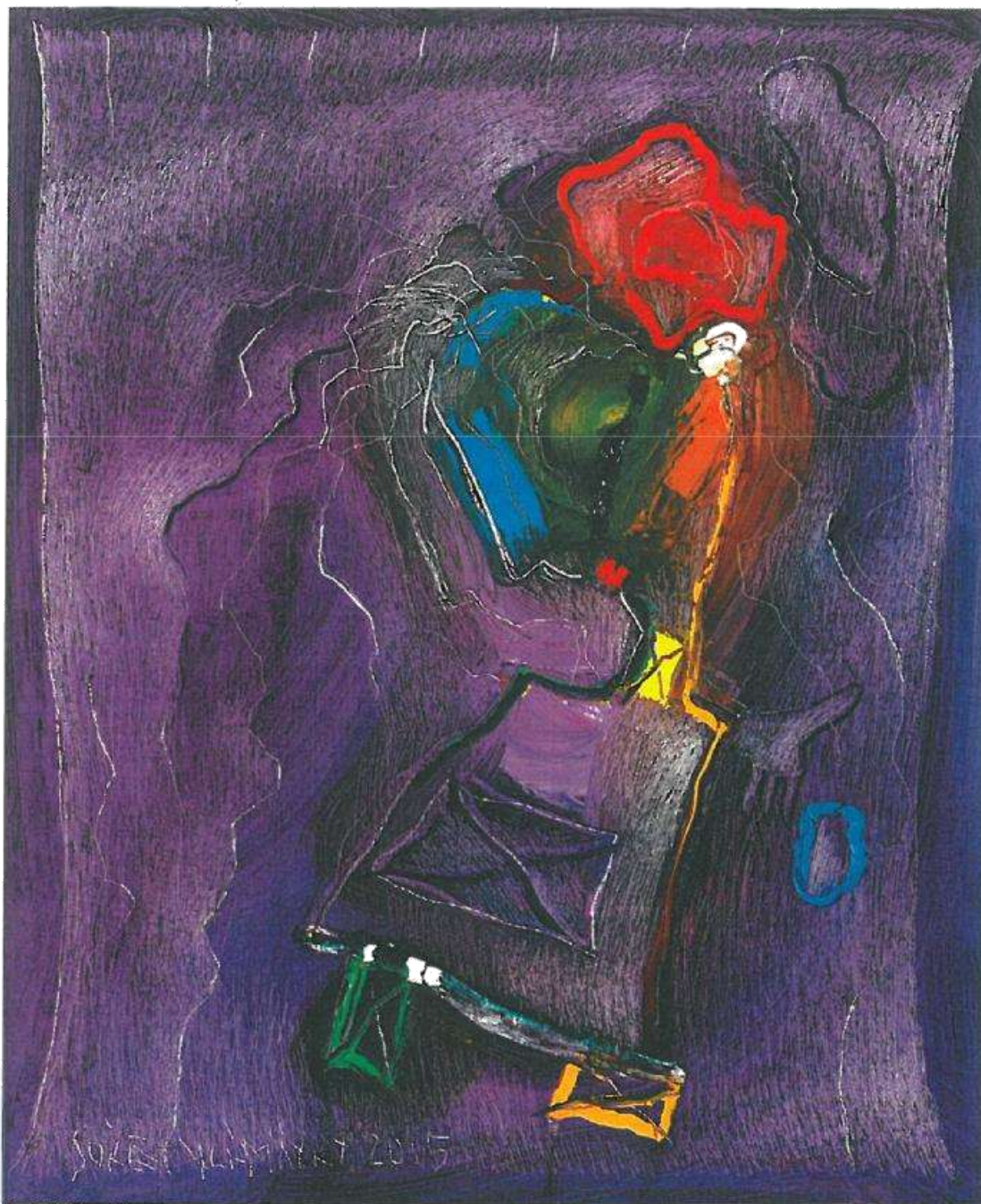
hvor handling og musik støder sammen og skaber et tredje billede hos seeren. Værkernes titler er poetiske, endda forløsende og kan få os til at reflektere over livet. Prøv bare at lave øvelsen med Asfalt efterfulgt af Hjerte, Drøm, Lys eller Fugl.



Eller Brændende efterfulgt af Skyg- og Hånd for ikke at tale om "Fængslet Drøm" og "Blomstrende Cement". Det eneste tidspunkt hvor man vitterligt kan se cement blomstre, er når en mælkebøtte sejrer sig igennem belægningen og insisterer på sin berettigelse. Et fascinerende fænomen. Også samfundskritiske

titler som "Digital Slave" finder vej. Måske i betydningen, at den digitale revolution, som er i gang med at overtage vores liv, reducerer vores kreative og analoge udtryksformer, tænkemåder og menneskeligt samvær. Titlen rummer dog også en selvmodsigelse, hvis man antager det biografiske blik, for havde Yli-Mäyry været barn af nutiden, ville den

teknologiske udvikling have gjort det muligt at omsætte forældrenes tegnsprog til computertale og dermed danne grundlag for en lettere kommunikation end den, hun havde til rådighed. Og havde den digitale revolution i dag været i sin spæde start, ville kendskabet til hendes værker uden for Europas grænser have været reduceret.



Soile Yli-Mäyry - Fængslet Brev - 65 x 54 cm - Olie på lærred - 2015



# Mentale tilstande

## ”Kunst udstiller paradokser”

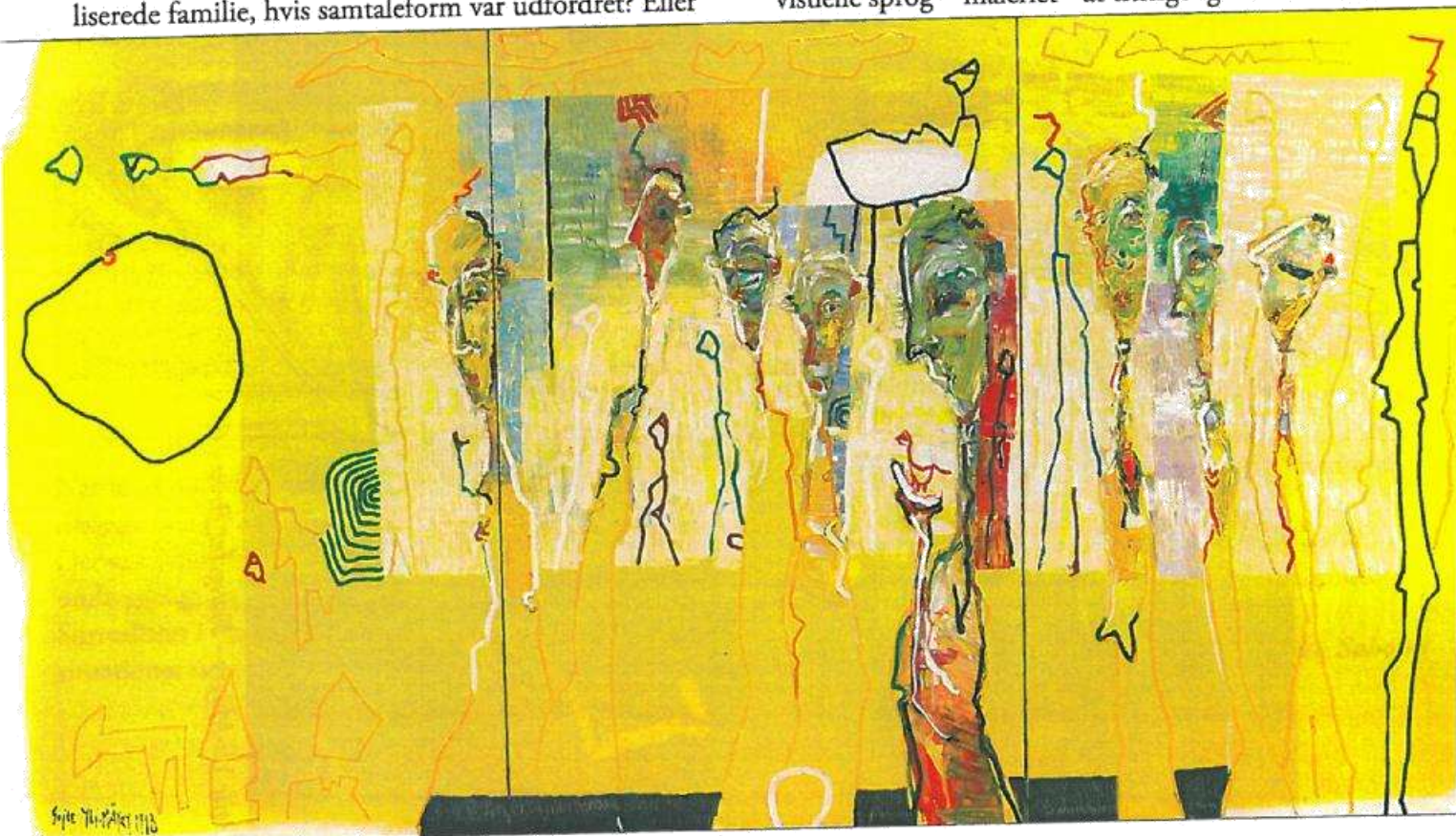
Den amerikanske kunsthistoriker og forfatter Edward Lucie-Smith placerer ikke overraskende Yli-Mäyry i feltet mellem symbolisme, ekspressionisme og surrealisme, og ser et slægtskab med kunstnere som Paul Klee, Joan Miró og cubanskfødte Wifredo Lam, hvis malerier er befolkede med ekstremt aflange figurer. Født i et land med en stærk tradition for mytisk og symbolsk maleri er Yli-Mäyrys kunstneriske bane en naturlig forlængelse deraf, men hun vover endvidere at beskæftige sig med dybe temaer som den menneskelige skrøbelighed. Hendes figurer er langt mere sårbare end Klees primitive figurer og mere hårde end Miros motivverden. De er ødelagte, indadvendte og efterladte. Yli-Mäyrys intention er ikke at skildre konkrete begivenheder, men snarere mentale tilstande.

Alligevel kan man ikke lade være med at tænke på hendes kommentar om, hvorfor hun er blevet portrætkunstner. Er de sammenklemte figurer hendes marginaliserede familie, hvis samtaleform var udfordret? Eller

indskriver hun de afstumpede personer, der deltog i forhånelsen af faren på togturen til Helsinki?

Nærstuderer man figurerne i udvalgte malerier dukker fornemmelsen af selvportræt op, hvor den slanke krop, de farvestrålende klæder, de små øjne, høje øjenbryn og den karakteristiske fletning er meget lig den virkelige person.

I den tilgængelige litteratur om Yli-Mäyry har ingen skribenter berørt emnet 'kommunikation' men for nærværende forfatter handler hendes værker netop om kommunikation - og mangel på samme. Dette ses med brevene, dem på farten og de fængslede, og de henholdsvis åbne og lukkede øjne. Dobbeltigheden er til at få 'øje på', hvor de lukkede øjne både kan repræsentere isolation og opfordringen om at vende blikket indad. De åbne øjne vil kommunikationen, og mens beskueren betragter værket, føler man sig betragtet som om figuren beder om vores stillingtagen. Ifølge Yli-Mäyry evner det visuelle sprog - maleriet - at trænge igennem muren





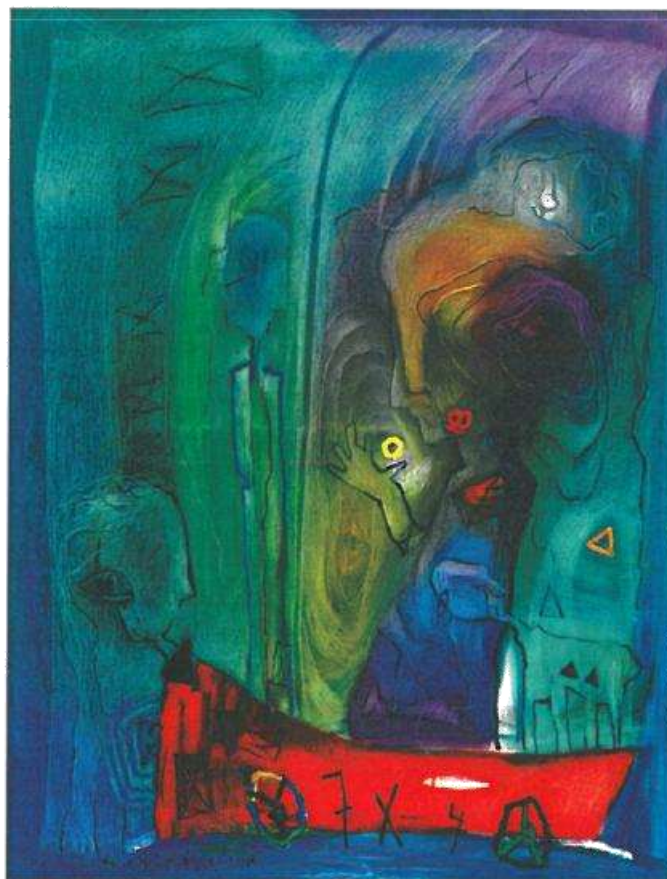
Øllem menneske og livet. Denne optagethed af samfundet udmøntede sig i 2011 i en doktorgrad i statskundskab fra universitetet i Helsinki. Universitetsstudierne gennem næsten tre årtier blev en eksistentiel katalysator som bundede i en kritik af kunststudiernes snævertsynethed. Yli-Mäyry har beskrevet, at jo mere hun studerede desto friere følte hun sig som kunstner.

Yli-Mäyrys billeder er ligesom beskeder kradset ind hullernes vægge tusindvis af år tilbage og venter på at blive fortolket. Værkerne er variationer over samme tema, komponeret over elementerne vand, ild, luft og jord, som en universel referenceramme mange kan forholde sig til. Mens de ekskluderede og introverte figurer får beskuerens alarmklokker til at ringe. For hvad er der på færde? Det er som om hendes værker altid vil være aktuelle. Måske er det hendes styrke, at beskue-ren, uanset kulturel baggrund, fristes til at projicere det omkringværende samfunds udfordringer ind i billederne. Jeg fristes til at indlæse samtidens dysfunktioner i Yli-Mäyrys værker, hvor emner som inklusion i folkeskolen er det 'nye sort' (der medvirker til eksklusion af de sårbare), hvor mennesker mistrives i higen efter succes, hvor stimulanser erstatter sund levestil, hvor de sociale medier skaber ensomhed og mindreværd, hvor rabiate vil dømmes over mennesker og kulturskatte og hvor solens livgivende kraft kan ende med destruktion af mennesket, fordi jordens beskyttende hinde nedbrydes af adfærd og teknologiske landvindinger.

Ifølge Yli-Mäyry kan kunst bidrage til at behandle denne verdens fælles neuroser. Hun ønsker at røre folk med sin kunst ligesom de store mestre. Det har reddet hendes liv, hun tror det kan redde andres og fortsætter med at rejse rundt i hele verden og møde mennesker. Derfor spores der også håb i hendes udtryk. Hun kalder det en bro, og hun vil blive ved med at krydse den. Med den voksende internationale succes har Yli-Mäyry opdaget et paradoks nemlig at hendes liv er blevet mere ensomt. Men ligesom den ensomme ulv trives hun med at være alene. Man kan kalde hende en kosmopolitisk eremit. Hun er nemlig gjort af et særligt stof, denne stædige og temperamentsfulde pige fra Kuortane, der i skoletiden

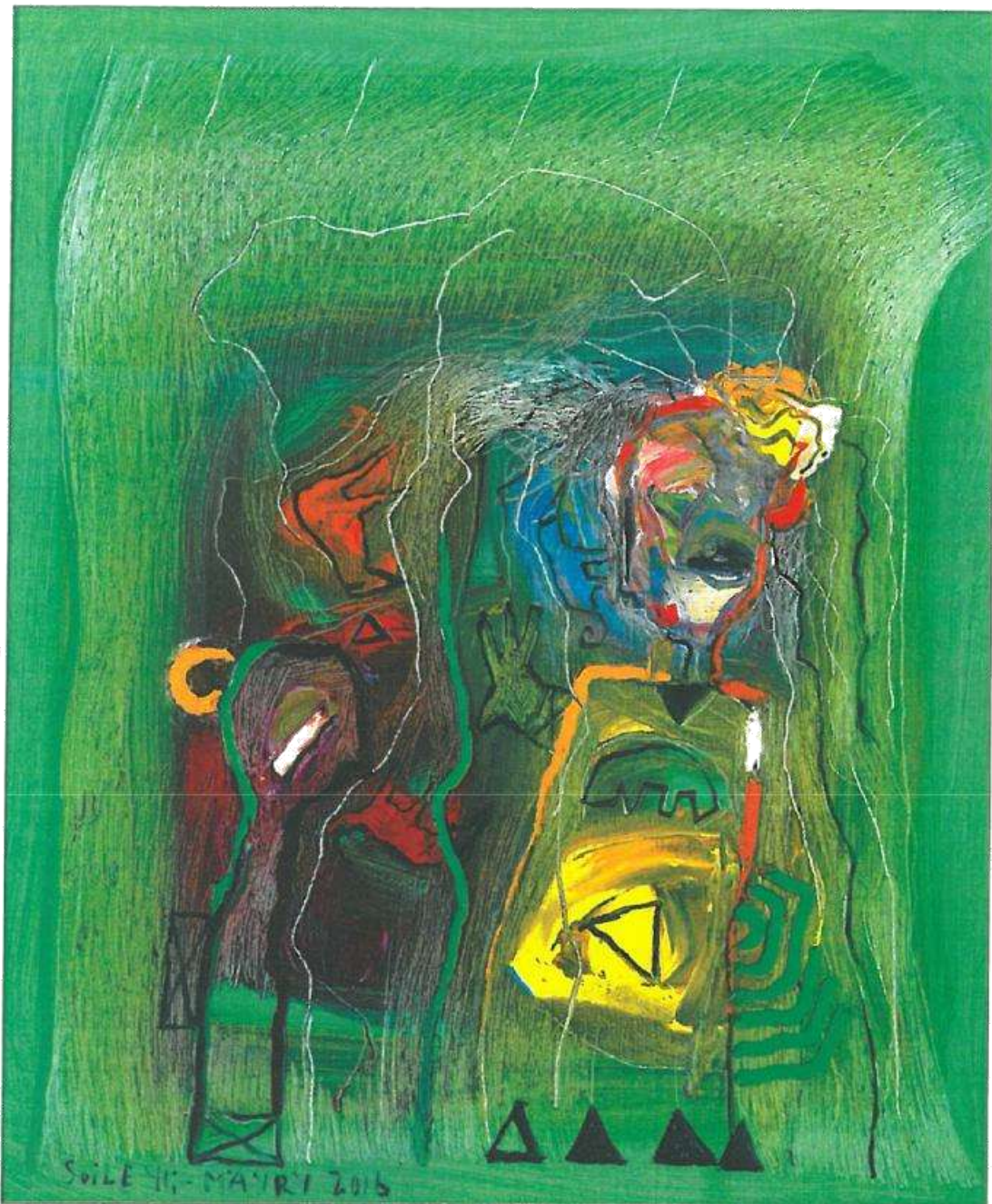


Soile Yli-Mäyry - Digital Slave - Højde 70 cm Murano glas - 2016



Soile Yli-Mäyry - Brændende Drøm - 140 x 110 cm - Olie på lærred - 2015





Soile Yli-Mäyry - Fængslet Skygge - 65 x 54 cm - Olie på lærred - 2016

indgik en pagt med sin søster om kun at kvitte cyklen og tage bussen de syv km til skole, når temperaturen kom under minus 22 grader. Kvinden, der sidenhen erobrede hele verden med sin kunst, men aldrig tager noget for givet. Yli-Mäyry har en fascinerende ydmyghed over for livet og sin position som kunstner, der kan beskrives med dette slutstatement: "Du skal ikke spørge, hvad livet burde tilbyde dig – men hvad du skylder livet."

*Af Annette Lindroos, mag. art i kunsthistorie*

Kilder:

"Soile Yli-Mäyry", Kirjapaino Markprint Oy Finland, 1991

"Soile Yli-Mäyry – Forty Years of Painting – Retrospective 1968-2008", Walter Wickiser Gallery Inc, 2008

"Soile Yli-Mäyry – Climate of the Soul – Paintings 2009-2014", Walter Wickiser Gallery Inc, 2015

Besøg kunstnerens hjemmeside på [www.soileyli-mayry.com](http://www.soileyli-mayry.com)